

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології,
факультет № 6**

Текст лекції

з навчальної дисципліни

**«Особливості розслідування окремих видів кримінальних
правопорушень»**

освітньо-професійної програми другого (магістерського)
рівня освіти

262 Правоохоронна діяльність

за темою: **« Криміналістичне і процесуальне забезпечення
розслідування корупційних злочинів»**

Харків - 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 11 від 21 грудня 2023р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 12 від 20 грудня
2023р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 11 від 20 грудня 2023р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету протокол від 04.12.2023 року № 12.

Розробник:

Професор кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології, факультету № 6, доктор юридичних наук, професор Корж В. П.

Рецензенти:

1. Професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор Храмцов О. М.
2. Професор кафедри криміналістики та судової експертизи факультету № 1 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор Юхно О. О.

План лекції

1. Поняття корупційного злочину.
2. Криміналістична характеристика корупційних злочинів .
3. Процесуальні особливості початкового етапу розслідування.
4. Типові слідчі ситуації та основні напрямки розслідування, версії, планування розслідування.
5. Тактика окремих слідчих(розшукових) дій і негласних слідчих(розшукових) дій.
6. Використання спеціальних знань в розслідуванні корупційних злочинів.

Література

1. Алексєєв О. О. Розслідування окремих видів злочинів. [текст] : навч. посіб. К. , 2013. 278 с.
2. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т. В. Варфоломєєва, В. Г. Гончаренко, В. І.Бояров [та ін.]. К.: Юрінком Інтер, 2011.с.678
3. Криміналістика: підручник / за заг. ред. В. В. Пяковського. Харків: Право, 2020. 752 с.
4. Гора І Експертне забезпечення досудового розслідування корупційних злочинів Вісник академії адвокатури України, 2016. Вип. 1(35). С. 47-50.
5. Колесник В Тактико-криміналістичні аспекти взаємодії слідчих із оперативними підрозділами під час розслідування корупційних злочинів. Вісник академії адвокатури України :, 2016. вип. 1(35). с.59-62.
6. Корж В.П. Розслідування окремих видів злочинів-навчально-методичний посібник -Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 508с. (серія »Бібліотека криміналіста«)
7. Корж В. П. Проблемні питання розслідування корупційних виборчих технологій. Вісник академії адвокатури України .2016 вип. 1. с.67-70.с.
8. Корж В.П Актуальні питання розслідування економічних злочинів // Вісник фінансово-юридичної академії. Ірпінь, 2012. №1. 34-42с.
9. Корж В.П. Огляд місця події: процесуальні підстави, особливості тактики, криміналістичні рекомендації: наук.-практ. посіб. Для слідчих, прокурорів, поліцейських патрульної та кримінальної поліції. Харків: 2017. 216 с . (серія « Бібліотека криміналіста»).
10. Корж В.П. Огляд місця події:процесуальні підстави, криміналістичні рекомендації, тактичні правила 2-е видання Науко-практичний посібник для слідчих, прокурорів, поліцейських патрульної та кримінальної поліції. Харків: 2019. 224 с. (серія» Бібліотека криміналіста«).
11. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів. Монографія / К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 360 с.
12. Олішевський О. В. Організація розслідування злочинів в органах внутрішніх справ [криміналістичний аспект] : моногр. Харків : 2011. 206 с.,.

Текст лекції

Аналіз юридичної літератури, вивчення судової практики дозволяє зробити висновок про те, що недостатньо дослідженні кримінально-правові, криміналістичні ознаки корупційного злочину. У кримінальному праві дискусійне поняття корупційного злочину, питання розмежування корупційних злочинів від злочинів корупційної спрямованості та злочинів, пов'язаних з корупцією. пов'язаних з корупцією. У кримінальному законодавстві відсутнє поняття корупційного злочину. Водночас у примітці до ст.45 Кримінального кодексу є перелік деяких видів злочинів у сфері службової діяльності, які відносить законодавець до корупційних. Формальний підхід щодо визначення корупційними окремих видів службових злочинів утворює проблеми при виявленні їх ознак, розмежуванні, визначенні кваліфікації та суб'єкта. Так, відповідно до вищевказаного переліку у статті 45 КК України аудитор, нотаріус є суб'єктами корупційних злочинів, тоді як вони за діяння вказані в статтях 365-2, 368-4 КК суб'єкти службових злочинів.

У юридичній літературі викладено різні наукові підходи до визначення кримінально-правового поняття корупційних злочинів. Варто погодитися з тими дослідниками, які правильно зазначають, що хабарництво – це розповсюджений і небезпечний вид корупції¹. Декриміналізація хабарництва в Україні негативно впливає на протидію корупції, практику розслідування корупційних злочинів, а також суперечить міжнародним конвенціям і угодам по боротьбі з хабарництвом і корупцією. Значна більшість українських вчених вважає, що одержання хабара є корупційним злочином, а тому хабарництво необхідно криміналізувати.

Науковий аналіз юридичної літератури, вивчення слідчої, судової практики дозволили визначити криміналістичні ознаки корупційних злочинів. Такими є:

---

1. наявність спеціального суб'єкта корупційного злочину. Це посадова особа, яка постійно або тимчасово виконує функції представників влади, місцевого самоврядування, чи виконує спеціальні функції, повноваження чи обіймає посаду в органах державної влади, управління, місцевого самоврядування, на державних підприємствах, в установах, організаціях і здійснює організаційно – розпорядчі чи адміністративно – господарські функції;

2. спеціальний суб'єкт корупційного діяння – посадова особа, яка використовує владні функції, службове становище або повноваження в корисливих цілях;

3. спеціальний суб'єкт корупційного діяння – посадова особа, яка за виконання або невиконання певних дій в інтересах третіх осіб одержує хабара, корупційний відкат (винагороду);

4. специфічна сфера злочинного посягання. Це сфера діяльності органів державної влади, управління, органів місцевого самоврядування; сфера реалізації публічної влади, надання публічних послуг;

5. специфічні способи вчинення корупційного злочину. Вони складають неправомірні дії посадової особи, які вона здійснює в процесі реалізації владних функцій, службового повноваження. Такими є: перевищення влади, перевищення службовими повноваженнями, зловживання владою, зловживання службовими повноваженнями, корупційний лобізм, корупційне сприяння, корупційна протидія, корупційний протекціонізм, корупційне заступництво тощо. Спосіб вчинення корупційного злочину складає бездіяльність, тобто невиконання посадовою особою в процесі реалізації владних функцій, службового повноваження службових обов'язків в особистих інтересах чи інтересах третіх осіб;

6. використання суб'єктом різноманітних корупційних дій для досягнення корисливих цілей, а саме: корупційного лобізму, корупційного сприяння, корупційної протидії, корупційного протекціонізму, корупційного фаворитизму, корупційного непотизму, підкупу електорату.

Вищевказані криміналістичні ознаки корупційного злочину мають певне наукове значення для визначення поняття корупційного злочину, розробки криміналістичної класифікації корупційних злочинів, криміналістичної характеристики корупційних злочинів та практичне значення для виявлення, розкриття та розслідування корупційних злочинів.

Варто зазначити, що не всі злочини у сфері службової діяльності відносяться до корупційних. Вважаємо, у криміналістичному аспекті доцільно визначити корупційний злочин як *суспільно небезпечне винне, умисне, незаконне, корисливе діяння вчинене за корупційну винагороду в будь-якій формі в інтересах третіх осіб посадовою особою, яка постійно або тимчасово виконує функції представників влади, місцевого самоврядування, чи виконує спеціальні функції, повноваження чи обіймає посаду в органах державної влади, управління, місцевого самоврядування, на державних підприємствах, в установах, організаціях і здійснює організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції.*

До проблемних теоретичних положень методики розслідування злочинів відноситься розробка криміналістичної класифікації корупційних злочинів. Теоретичні положення загальної криміналістичної класифікації злочинів були розроблені В.А. Образцовим, Р.С. Белкіним, Г.Н. Мудьюгіним, А.М. Васильєвим та іншими криміналістами. Як правильно зазначено у юридичній літературі криміналістична класифікація злочинів розробляється для певних цілей, вирішення конкретних завдань, спрямованих на розслідування злочинів². Криміналістична класифікація – наукова категорія. Її розробка сприяє всебічному пізнанню різних об'єктів, які зустрічаються в під час розслідування злочинів. Вона є основним елементом у загальній теорії криміналістичної науки.

Науковий аналіз криміналістичної літератури, вивчення слідчої, судової практики дозволили автору розробити криміналістичну класифікацію корупційних злочинів, яка побудована на поєднанні кримінально-правових та

криміналістичних критеріїв і включає диференціацію діянь на групи і підгрупи. Вважаємо, що відповідно до норм Кримінального кодексу можна виділити три групи корупційних злочинів, які складають основу криміналістичної класифікації зазначених злочинів.

Перша група – це *корупційні злочини* у сфері службової діяльності вчинені спеціальним суб'єктом, передбачені статтями 364, 364-1, 365-2 – 369-2 Кримінального кодексу.

Друга група – це *злочини корупційної спрямованості* вчинені спеціальним суб'єктом. Їх доцільно поділити на три підгрупи: *Перша підгрупа* – злочини корупційної спрямованості вчинені спеціальним суб'єктом у сфері власності, передбачені ст. 190, 191 Кримінального кодексу. *Друга підгрупа* – злочини корупційної спрямованості у сфері господарської діяльності вчинені спеціальним суб'єктом, передбачені ст. 210, ч. 3 ст. 229, 233 Кримінального кодексу. *Третя підгрупа* – це злочини корупційної спрямованості вчинені спеціальним суб'єктом проти волі, честі, гідності особи, передбачені ч. 2 ст. 149 Кримінального кодексу.

Третю групу складають злочини, пов'язані з корупцією вчинені спеціальним суб'єктом. Їх доцільно поділити на дві підгрупи: *Перша підгрупа* – це злочини проти виборчих прав і свобод людини (електоральна корупція), пов'язані з корупцією вчинені спеціальним суб'єктом, передбачені ст. 158 Кримінального кодексу. *Друга підгрупа* – це злочини проти правосуддя, пов'язані з корупцією вчинені спеціальним суб'єктом, передбачені ч. 2 ст. 343, ч. 2 ст. 344, ч. 2 ст. 375, ч. 2 ст. 371 Кримінального кодексу.

Розробка криміналістичної класифікації корупційних злочинів має наукове значення. Вона сприяє розвитку сучасних методів і прийомів при розслідуванні корупційних злочинів, розробці нових методик розслідування та удосконаленню методик розслідування окремих видів корупційних злочинів. Використання знань криміналістичної класифікації корупційних злочинів має практичне значення. Криміналістичні знання сприяють слідчому своєчасно виявити ознаки корупційного злочину, правильно визначити кваліфікацію

корупційного діяння, використовувати криміналістичні рекомендації при розслідуванні корупційного діяння та запобіганні зазначених злочинів.

Криміналістична характеристика корупційних злочинів

Криміналістична характеристика злочинів – наукова категорія криміналістики. Теоретичні положення криміналістичної характеристики окремих видів злочинів викладені у наукових працях російських і українських вчених криміналістів, зокрема: В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, В.Д. Берназа, І.О. Возгріна, О.В. Волохова, В.К. Гавло, Ю.В. Гавриліна, І.Ф. Герасимова, Г.І. Грамовича, О.Н. Колесніченка, М.П. Яблокова та інших.

У юридичній літературі викладені різні підходи вчених до визначення криміналістичної характеристики злочину та її основних елементів³. Так, І.О. Возгрін зазначав, що криміналістична характеристика злочинів – це система узагальнених фактичних даних і заснованих на них наукових висновків та рекомендацій про найбільш типові криміналістичні значущі ознаки злочинів, знання яких необхідно слідчим для організації та здійснення всебічного, повного, об'єктивного та швидкого розкриття і розслідування⁴. На думку І.Ф. Герасимова та Л.Я. Драпкіна, під криміналістичною характеристикою злочинів слід розуміти сукупність відомостей, знань про певний вид або групи злочинів, отриманих у результаті спеціальних досліджень. Вона є важливим структурним елементом методики розслідування, обумовлює методичні рекомендації і сприяє розкриттю, розслідуванню та попередженню злочинів⁵ [108, с. 348].

Більшість дослідників криміналістичну характеристик злочинів визначає як: 1) інформаційна модель типових ознак певного виду (групи) злочинів; 2) ідеальна модель типових зв'язків і джерел доказової інформації; 3) вірогідна модель події; 4) система даних (відомостей) про злочин, які сприяють розслідуванню; 5) система узагальнених фактичних даних, знання яких

необхідно для організації розслідування злочинів 6) система особливостей виду злочинів, що мають значення для розслідування; 7) система опису криміналістичних значимих ознак злочинів з метою забезпечення розслідування та запобігання злочинів тощо.

Практична значущість цих даних полягає в тому, що при розслідуванні конкретного злочину співставлення наявних даних (що, де, коли, яким чином, при яких обставинах тощо) з системою узагальнених відомостей (наукових даних) про злочини цього виду дозволяє виділити аналогічні за криміналістичні значущими ознаками злочини та на цій підставі висунути вірогідні версії, врахувати криміналістичні рекомендації щодо подальшого плану розслідування тощо⁶.

Слід зазначити, що в криміналістиці недостатньо розроблені поняття та структурні елементи криміналістичної характеристики корупційних злочинів. Науковий аналіз криміналістичного вчення, вивчення слідчої та судової практики дозволили визначити поняття криміналістичної характеристики корупційних злочинів. Вважаємо, що криміналістична характеристика корупційних злочинів являє собою інформаційну модель, систему відомостей про криміналістичні значущі ознаки цих злочинів, спеціальний суб'єкт, специфічні способи надання корупційних послуг і способи приховування їх слідів, специфічну обстановку, типові сліди, корупційні зв'язки, яка слугує побудові та перевірці слідчих версій, оптимізації процесу розслідування корупційного діяння. В практичному аспекті криміналістична характеристика корупційних злочинів слугує слідчому своєрідною інформаційною базою, набором відомостей про зазначений вид злочинів, що сприяє визначенню напрямів розслідування з урахуванням конкретної ситуації.

У юридичній літературі залишається дискусійним питання щодо структури криміналістичної характеристики злочинів – кількісного й якісного складу її елементів. Так, В.П. Бахін, досліджуючи елементи-ознаки криміналістичної характеристики, робить висновок про те, що з позиції

практичного призначення вони складають дві групи: перша включає ознаки, які становлять всебічну характеристику певного виду злочинів, що дозволяє відрізняти його особливості від інших видів злочинів; друга група – ознаки, які здатні й покликані виконувати функцію забезпечення розкриття та розслідування злочинів⁷. До змісту криміналістичної характеристики Г.І. Грамович пропонує включати, насамперед, обставини, що становлять зміст предмета доказування в конкретній кримінальній справі, а також обставини, що виходять за межі доказування, але мають значення для розслідування злочинів. Він зазначає, що до структури криміналістичної характеристики злочинів слід включити дані про: матеріальні сліди злочину; спосіб вчинення і приховування злочину; місце, час і механізм його здійснення; обстановку вчинення злочину; предмет злочинного посягання; цілі й мотиви кримінального діяння; особистісні властивості учасників кримінального процесу; обставини, що сприяли вчиненню злочину⁸.

Структура криміналістичної характеристики злочинів передбачає наявність певних елементів. Вважаємо, що основними елементами криміналістичної характеристики корупційних злочинів є сукупності ознак, що визначають відомості про *специфічну сферу злочинного посягання*, спеціальний суб'єкт корупційного діяння, *специфічні способи надання корупційних послуг*, специфічну обстановку вчинення корупційного злочину, специфічні сліди корупційних злочинів, корупційні зв'язки з організаторами тіньового та злочинного бізнесу в сфері економіки.

Сфера злочинного посягання – специфічна. Це сфера діяльності органів державної влади, управління, місцевого самоврядування, реалізації публічної влади. Посадова особа в супереч владним інтересам використовує в корисливих цілях посаду в органах законодавчої, виконавчої, судової влади, місцевого самоврядування, державного управління, у сфері надання публічних послуг.

Спеціальний суб'єкт корупційного діяння – це посадова особа, яка постійно або тимчасово виконує функції представників влади, місцевого самоврядування, чи виконує спеціальні функції, повноваження чи обіймає посаду в органах державної влади, управління, місцевого самоврядування, на державних підприємствах, в установах, організаціях і здійснює організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції. Вона використовує владні функції, службове становище або повноваження в корисливих цілях і за виконання або невиконання певних дій в інтересах третіх осіб одержує хабара, корупційний відкат (винагороду). Спеціальним суб'єктом корупційних злочинів відповідно до антикорупційного законодавства є народні депутати, посадові особи міністерств, відомств, обласних та районних адміністрацій, їх заступники, керівники департаментів, управління, відділів, голови обласних, міських, районних, селищних, сільських рад, їх заступники, судді, прокурори, співробітники Національної поліції, МВС, Державної фіскальної служби, митних органів; посадові особи, які працюють у сфері реалізації публічних послуг; посадові особи які працюють на державних підприємствах, в установах, організаціях та інші.

Важливим елементом криміналістичної характеристики корупційних злочинів є *специфічні способи надання корупційних послуг*. Спосіб включає як сукупність неправомірних дій злочинця, систему методів, операцій і прийомів, спрямованих на надання корупційних послуг фізичній чи юридичній особі, так і корупційну бездіяльність посадової особи в інтересах третіх осіб. Як спосіб злочину корупційна бездіяльність це системне невиконання посадовою особою службових обов'язків, інструкцій, нормативних актів, функцій, повноважень в інтересах третіх осіб за корупційну винагороду. Насамперед, це нейтралізація форм соціального контролю, приховування інформації тощо.

Науковий аналіз юридичної літератури, матеріалів слідчої, судової практики дозволяє визначити неправомірні дії посадової особи з надання корупційних послуг, які вона здійснює з корисливих мотивів в процесі

реалізації владних функцій, службового повноваження в інтересах третіх осіб. Такими є: *перевищення влади, перевищення службовими повноваженнями, зловживання владою, зловживання службовими повноваженнями, корупційний лобізм, корупційне сприяння, корупційна протидія, корупційний протекціонізм, корупційне заступництво тощо.*

Особливістю способу *корупційних* злочинів є те, що його структура охоплює: спосіб підготовки до злочинного діяння, спосіб його вчинення і спосіб приховування (маскування) слідів злочину. Не завжди спосіб злочину має повну структуру. В окремих кримінальних ситуаціях спосіб корупційного злочину може бути спрощеним, позбавленим деяких його структурних складових. Наприклад, разова передача хабара посадовій особі за виконання певної незаконної дії може бути здійснена без приховування слідів злочину. Важливим структурним елементом способу корупційного злочину є спосіб приховування слідів, наслідків. Приховування *корупційних* злочинів є однією з форм протидії розслідуванню. Варто виділити наступні способи приховування корупційного злочину: *матеріальний та інтелектуальний підлоги в документах; знищення інформації (у тому числі слідів злочину); маскування інформації з метою змінення уявлення про спосіб учинення злочину, особу злочинця; фальсифікація інформації, утворення неправдивих слідів та інших речових доказів, тощо.*

Специфічна обстановка вчинення корупційного злочину інформаційний елемент криміналістичної характеристики корупційних злочинів. Злочинці використовують існуючу обстановку для вчинення злочину або утворюють сприятливі умови для його вчинення. При розслідуванні корупційного злочину необхідно враховувати: а) місце, де відбувалися підготовчі дії до злочину; б) місце безпосереднього вчинення злочину; в) місце, де залишені сліди (у широкому розумінні) злочинного посягання; г) місце приховування слідів злочину, корупційного відкату, хабара.

Слід зазначити, що сліди корупційних злочинів та інші джерела відомостей про злочин мають певну специфіку. Вважаємо, що

поширеними джерелами інформації про вчинення корупційного злочину є документи. Насамперед, це:

1. документи – сліди, що підтверджують незаконність виконаної дії чи бездіяльності;
2. документи з ознаками матеріальної підробки (підчистки, дописки, витравлення);
3. документи – сліди, що підтверджують неправомірність оформлення і проходження документів;
4. документи, що підтверджують право власності на дім, квартиру, транспортні засоби, земельні ділянки, грошові вклади хабарника;
5. записи, що свідчать про суми корупційних відкатів, хабарів;
6. листи та інші документи, що свідчать про коло учасників хабарництва і роль кожного з них;
7. накази, розпорядження про нарахування грошових коштів, премій тощо;
8. матеріали відомчих перевірок, висновки, довідки державних органів контролю щодо порушень посадовою особою фінансової дисципліни, інших неправомірних дій або бездіяльності;
9. неправомірні рішення сесії органу місцевого самоврядування, розпорядження голови відповідного виконкому, що не відповідають законам;
10. скарги, звернення громадян про зловживання владою посадовими особами державних органів, інші джерела.

Доказове значення при розслідуванні корупційних злочинів мають:

- грошові кошти, одержані в якості корупційних відкатів, винагород; нерухоме майно, одержане в якості винагороди або право на володіння нерухомістю, банківськими рахунками, фірмою;
- комп'ютерна інформація про осіб, предмети, факти, події, явища, процеси, яка зафіксована на матеріальному носії інформації з реквізитами, що дозволяють її ідентифікувати;

- контактні сліди на предметах, документах, рухомому й нерухомому майні, телекомунікаційних засобах: комп'ютерах, планшетах, мобільних телефонах;
- звукові сліди у вигляді зафіксованих звукових записів;
- інформація одержана в результаті проведення негласних (розшукових) дій; тощо.

Специфічним елементом криміналістичної характеристики є корупційні зв'язки посадової особи корупціонера з організаторами тіньового та злочинного бізнесу. Слід зазначити, що лідерів тіньового та злочинного бізнесу прагнуть купити не окрему послугу корупціонера, а його разом з посадою, і не для разового прийняття рішення в інтересах бізнесу, а для постійного сприяння кримінальній діяльності, корупційного лобіювання їх інтересів. У зв'язку з цим, вони особисто або через своїх «рішал» заздалегідь підбирають кандидатури майбутніх корупціонерів з урахуванням їх спеціального, функціонально-посадового статусу в системі державних органів влади, управління та правоохоронних органів, минулої кримінальної причетності, аморальності, особистісних особливостей, жадібності, боягузтва, жадібності, рвацтва і т. д. За вказаною схемою підбираються «замовні» корупціонери із депутатів, міністрів, прокурорів, суддів, оперативних працівників, посадові особи митних органів, державної фіскальної служби, міністерств і відомств. Як свідчать результати дослідження корупційні зв'язки забезпечують :

- *корупційне сприяння* при виборі об'єкта злочинного посягання, плануванні, підготовці та здійсненні злочинної акції, приховуванні її слідів;
- *корупційне забезпечення безпеки тіньовому та злочинному бізнесу*;
- *корупційний протекціонізм* в реєстрації, ліцензування фіктивних фірм, фіктивних фінансових установ; отриманні незаконних кредитів; переваг і пільг суб'єктам підприємницької діяльності кримінальної спрямованості; при проведенні тендерів всупереч вимогам законів;

- *корупційне лобіювання* інтересів організаторів злочинного та тіньового бізнесу при прийнятті законів або доповнень до них, постанов уряду, рішень, наказів міністерств, відомств та інших нормативних актів;
- *корупційну протидію* проведенню перевірок, ревізій, аудиту, оперативно-розшуковій роботі по виявленню, розкриттю економічних злочинів і їх розслідування;
- *корупційну нейтралізацію* форм соціального контролю в сферах економіки, тіньового бізнесу.

Таким чином, в умовах ринкових основ господарювання організатори тіньового та злочинного бізнесу, використовуючи корупційні схеми, безперешкодно здійснюють економічні злочини, незаконні фінансові, господарські операції і виплачують корупційні «відкати» корумпованим посадовим особам державних органів влади і управління за забезпечення безпеки злочинної діяльності, повне і успішне її завершення.

Кожний елемент криміналістичної характеристики корупційних злочинів має різний рівень залежностей з іншими елементами. Так, елемент характеристики " спеціальний суб'єкт злочинного посягання " має мати такі закономірні зв'язки, «сліди злочину» – спосіб його вчинення – місце та обстановка злочину.

Вважаємо, що теоретичні положення криміналістичної характеристики корупційних злочинів мають важливе значення для методики розслідування даного виду злочину. Криміналістична характеристика слугує орієнтиром для слідчого при обранні ним правильного напрямку розслідування корупційного злочину, висуванні слідчих версій та виборі тактичних прийомів при проведенні окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій в умовах конкретної ситуації.